

A close-up photograph of a healthcare worker with blonde hair, wearing teal scrubs, smiling warmly at an elderly patient. The patient's face is partially visible in the foreground, slightly out of focus. The background is bright and blurred, suggesting an indoor setting with large windows. The overall mood is positive and caring.

Temadag

Vård och omsorg



REGION
SÖRMLAND

1. Bakgrund

Den 19 oktober 2022 anordnades en temadag för att diskutera aktuella ämnen inom vård- och omsorgsbranschen och utse årets handledare inom Vård- och Omsorgscollege Sörmland. Man pratade bland annat om kompetensförsörjning och vilka utmaningar man står inför i länets kommuner och regionen, skyddad yrkestitel för undersköterskor, validering, språkutveckling, och återcertifiering av Region Sörmland inom Vård- och Omsorgscollege.

På träffen deltog representanter från Vård- och Omsorgscollege, Region Sörmland, Arbetsförmedlingen och kommuner, samt medarbetare från branschen.

2. Summering

Vård- och omsorgsbranschen i Sörmland står inför utmaningar rörande kompetensförsörjning – dels på grund av minskad tillgång på yrkeslärare till länets utbildningar, dels på grund av att inte tillräckligt många undersköterskor kommer ut i arbete. Dessutom väljer allt fler att utbilda sig till vårdbiträden i stället för undersköterskor.

Under temadagen diskuterades det hur den kommande certifieringen av undersköterskor kan komma att vända negativa trender och öka attraktiviteten av undersköterskeyrket.

Vård- och Omsorgscollege Sörmland kommer under 2024 att återcertifieras och hoppas kunna locka fler till branschen och öka kvaliteten på kommunerna och regionens arbetsplatser, bland annat genom att öka fokuset på språkutbildande arbetsätt.

Under dagen tog handledarrollen stor plats, både i diskussioner rörande hur viktigt det är med kompetens personal som sprider vidare sin kunskap – och när årets handledare prisades för sina insatser.

3. Trender och prognoser kompetensförsörjning

Brist på yrkeslärare och konkurrens om elever

Efterfrågan på personer med yrkeslärarutbildning ökar samtidigt som tillgången minskar. För närvarande finns det många utbildningar inom bristyrken och en stor konkurrens bland de olika skolorna, då det inte finns tillräckligt med elever för att fylla alla platser.

Vårdbiträdesutbildning

Många väljer en utbildning till vårdbiträde i stället för undersköterska, trots att det inte ger samma möjligheter eller yrkeskompetens.

Äldre befolkning

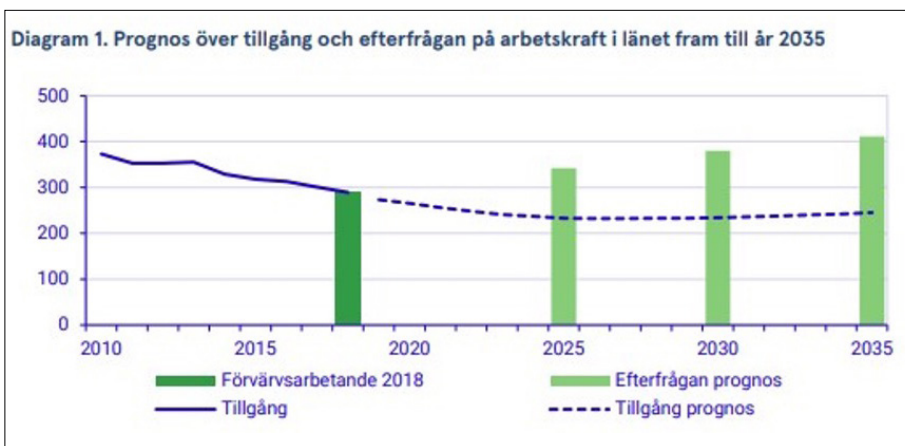
Vi blir allt äldre, vilket ställer krav på välutbildad och erfaren vård- och omsorgspersonal, samtidigt som arbetsbelastningen ökar.

Utbildad personal lämnar branschen

Det syns en trend i att många undersköterskor byter bransch. I dagsläget är det ungefär lika många som lämnar branschen som tillkommer. Det här hoppas man kommer att ändras genom den lagstadgade certifieringen för undersköterskor, som höjer statusen och gör yrket mer attraktivt.

Rekryteringsbehov

Enligt en undersökning gjord av Hållbar regional utveckling framgår det av prognosen att antalet kompetenta yrkeslärare kommer att sjunka under de kommande åren – samtidigt som efterfrågan på yrkesgruppen ökar kraftigt. I prognosen rörande efterfrågan på gymnasieutbildad vårdpersonal kan man se att tillgången beräknas ligga på en stadig nivå fram till 2035, medan efterfrågan ökar stadigt. För att kunna möta behoven och få ut en större mängd utbildade undersköterskor i arbetslivet behövs yrkeskunniga lärare inom dessa utbildningar, för att vända den nedgående trenden.



Trots att man har gjort stora satsningar på Komvux och kombinationsutbildningar genom SFI, och att ungefär 9000 nya undersköterskor kommer ut i arbetslivet varje år, skulle det inte ens räcka med att fördubbla antalet platser på landets Komvuxutbildningar för att täcka det nationella behovet av undersköterskor till 2035.

Brist på arbetskraft i kombination med att Sveriges befolkning blir allt äldre, i Sörmland är det främst Flen och Oxelösund som sticker ut med en stor andel äldre invånare, skapar en oro för framtiden. Ju äldre befolkningen blir, desto större blir arbetsbelastningen och behovet av kompetent personal.

Vårdpersonal inskrivna hos Arbetsförmedlingen i Sörmland (oktober 2022)

- Vårdbiträden: Ca 1000 inskrivna, ca 300 utbildade.
- Undersköterskor: Ca 400 inskrivna, 270 utbildade.
- Sjuksköterskor: Ca 60 stycken, alla utbildade.

Utbildning

Idag fylls inte platserna på landets vård- och omsorgsutbildningar, samtidigt som insamlade data visar att barn- och fritidsprogrammet lutar åt andra hållet och utbildar fler än vad det finns arbeten för. Det lyfts en tanke om att detta skulle kunna gynna vård- och omsorgsbranschen i ett senare skede – om en barn- och fritidsutbildning inte ger samma möjlighet till jobb efter avslutade studier är förhoppningen att fler söker sig till vården.

Vårdbiträde i relation till undersköterskeutbildning

Många läser en utbildning till vårdbiträde i stället för undersköterska, trots att det inte ger en ökad anställningsbarhet då det i samtliga kommuner och regionen är undersköterskor som efterfrågas. Man vill att det ska vara tydligare för de som väljer att utbilda sig till vårdbiträde att det är ett bra instegsyrke, men att det är undersköterskekompetens som framför allt efterfrågas inom både kommun och region då det är avancerad vård och omsorg som utförs idag. Man får heller ingen fördel som utbildat vårdbiträde i relation till utbildade, då man anställs på samma premisser – på samma lönenivå och ofta utan chans till en tillsvidareanställning. VOC verkar och arbetar för att vidmakthålla anställningsbarhet i syfte om att trygga kompetensen som arbetsgivarna efterfrågar.

Enligt Kommunal blir det allt svårare att anställa undersköterskor, ett problem som kommer att öka om fler väljer att utbilda sig till vårdbiträden i stället för undersköterskor. I Sörmland har det inte varit ett problem tidigare, men det syns indikationer på att trenden börjar nå hit också: i bland annat Strängnäs anställs allt fler vårdbiträden då det inte finns tillräckligt med undersköterskor.

4. Certifiering och validering

Återcertifiering Vård- och Omsorgscollege Sörmland 2024

Vård- och Omsorgscollege Sörmland är en plats för samverkan mellan utbildning och arbetsliv, med syfte att trygga länets kompetensförsörjning i vård och omsorg. Att vara en aktiv aktör inom VO-college kräver engagemang och delaktighet då man återcertifieras var femte år. Under 2024 är det Sörmlands tur igen och därför kommer det under 2023 att jobbas aktivt på både regional och lokal nivå.

För Vård- och Omsorgscollege Sörmland finns det sju regionala mål som ska bidra till att hjälpa och behålla kompetent personal, bland annat genom att man erbjuder handledarutbildningar, skapar stödstrukturer och ökar det aktiva engagemanget bland medarbetare både lokalt och regionalt.

Inom VOC Sörmland är mål sju primärt, och i dagsläget har ett flertal kommuner börjat jobba på med språkutvecklande arbetssätt. Det här skapar förutsättningar för att hjälpa och behålla personal på kommunerna och regionens arbetsplatser. (Se [sida 6](#) för mer information om språkutveckling och språkombud.)

Regionala mål för perioden 2019–2024

1. Antalet sökande till vård- och omsorgsprogrammen ökar med 15% till 2024
2. 90% av nyanställd personal uppnår kriterierna för anställningsbarhet i länet till 2024
3. Öka antalet tillsvidareanställda med baskompetens
4. Upprätta en strategi för en ökad attraktivitet i arbetslivet för vård- och omsorgsycket
5. 100% nöjda studerande och handledare/valideringshandledare till 2024
6. Garantera tillgången för APL platser för utbildningar inom VOC fram till 2024
7. **Öka medvetenhet om språkutbildande arbetssätt. Inom fem år ha en ökning av språkutbildande arbetssätt med 20%**

Undersköterska som skyddad yrkestitel

Från den 1 juli 2023 ska undersköterska vara en skyddad yrkestitel, vilket innebär att endast den som har ett bevis kommer att få kalla sig undersköterska. Det här hoppas man kommer att öka attraktiviteten av yrket, samtidigt som kompetensen inom branschen höjs. Det finns dock ett antal frågeställningar och problem som behöver tas i åtanke.

Bland annat diskuteras det kring vad som kommer att hända med de som är undersköterskor idag, men som studerade för länge sedan och inte har den utbildning eller utför de arbetsuppgifter som nu kommer vara ett krav för certifiering. Sjuksköterskestudenter får inuläget yrkestiteln undersköterska efter termin 4. Vidare pågår en nationell som regional och lokal dialog om yrkeskriterier som kompetensnivåer för att inneha yrkestiteln undersköterska, i linje med arbetet kring skyddad yrkestitel för undersköterskor, då med hänsyn till de som studerar till andra vård- och omsorgsprofessioner, exempelvis läkarstudenter.

Ett annat hinder på vägen är att regleringen kommer att träda i kraft mitt i sommaren, när många är på semester, det är mycket tillfällig personal inne och jobbar – och det kommer att krävas mycket administrativt arbete för att det inte ska skapas långa köer som hindrar utförandet av den dagliga vården och omsorgen.

5. På arbetsplatsen

Språkombud

Ett språkombud är en person som har ett särskilt ansvar för språk och kommunikation på sin arbetsplats och stöttar kollegor som har utmaningar i det svenska språket. Med hjälp av språkombud på kommunerna och regionens arbetsplatser skapas förståelse och rätt förutsättningar för att alla medarbetare blir en del av kommunikationen.

Det är en stor utmaning att komma till ett nytt land och yrke, och samtidigt lära sig att behärska ett nytt språk. Det handlar om allt från språket som talas, till alfabetet som används, och sociala koder på arbetsplatsen.

Utifrån undersökningar som genomförts framkommer det att språkombud behövs på kommunerna och regionens arbetsplatser, samt att det är ekonomiskt försvarbart med språkombud. Det är påvisat att språkombud skapar trygghet och bidrar till förbättrad arbetsmiljö för hela arbetsgruppen, med fokus på kommunikation och bemötande samt hur arbetsgruppen når en ökad nivå av samhörighet och förståelse, med ett tillåtande och mer öppet klimat.

Handledning

För att öka kompetensen på en arbetsplats är handledning av studenter av stor vikt. Under temadagen lyfts det hur viktiga handledare är för att fler ska vilja stanna och utvecklas inom vård- och omsorgsbranschen efter avslutade studier.

För ökad kompetens och ett bevis på sin yrkesskicklighet kan det göras en validering av studenternas kunskaper. Genom validering får man bekräftelse på de kunskaper, färdigheter och förmågor man fått inom vård och omsorg. Detta kan göras genom valideringshandledare på arbetsplatsen eller externt.

Årets handledare

Under temadagen utsågs årets handledare inom Vård- och Omsorgscollege Sörmland.
Vinnare blev Maria Tillnell, Katrineholms kommun.

6. Menti-diskussion

Fråga 1:

Känner du igen dig i den beskrivning av kompetensbehovet för branschen vård och omsorg som presenteras?

Jag känner igen de beskrivna behoven: 4.6 på en skala från 0-5. (14 svar)

Fråga 2:

Vilka yrken inom vård och omsorg kommer vara mest efterfrågade inom fem år, utifrån ditt perspektiv?

- Undersköterska (x13)
- Sjuksköterska (x9)
- Enhetschef äldreomsorg (x3)
- Fysioterapeut
- Biomedicinska analytiker
- Röntgensjuksköterskor
- Vårdbiträde
- Läkare
- Specialistundersköterska
- Specialistsjuksköterska
- Omsorgsstödjare
- Boendestödjare

Fråga 3:

Hur arbetar ni med språkutveckling i er verksamhet?

- Språkombud (x4)
- Inte alls/mycket lite (x3)
- Mål att alla chefer inom äldreomsorgen ska ha minst ett språkombud
- Pratar med varandra
- Lingio App
- Handledarutbildning och språkombudsutbildning tillsammans
- Lokal kurs med Yrkessvenskan
- Ambitionen är att göra alla delaktiga – vi är ganska bra på det
- Person som håller ihop alla språkombud
- Nätverk för språkombud
- Chefsutbildningar i språk

Fråga 4:

Vad är den största utmaningen kopplat till språkutveckling?

- Tid (x4)
- Resurser (x3)
- Språkombudsutbildare (x2)
- Stor verksamhet med visst motstånd/andra saker som "brinner"
- Engagemang och vilja hos de "språkstarka"
- Så viktigt att dessa människor får utvecklas då de behövs som värdefulla vårdarbetare
- Intresse från ledningen
- Förståelse ute på enheterna
- Prioriterat av politiken
- Kunskap/okunskap
- Resan är lång innan man kommer till arbetsplatsen

Källförteckning

Presentationer:

Trender och prognoser om länets kompetensbehov inom vård & omsorg

Föreläsare: Morgan Andersson, Region Sörmland HRU

Återcertifieringen närmar sig - meningen med VOC

Föreläsare: Marie Hallberg, Reg. processledare

Skyddad yrkestitel sett ur ett utbildar- och arbetsgivarperspektiv

Föreläsare: Helena Öman, Lokal ordförande Eskilstuna

Förutsättningar & framgångsfaktorer för språkutveckling och språkutvecklande arbetssätt

Föreläsare: Olga Orritt, Språkutvecklare, nat. VOC